

Crime Terror
Nexus

Povezanost kriminala i terorizma u Hrvatskoj i Sloveniji

-
- Cilj ovog radnog dokumenta je predstaviti veze između kriminala i terorizma (povezanost kriminala i terorizma) u Hrvatskoj i Sloveniji, istaći potencijalne rizike i dati niz preporuka za ublažavanje tih rizika.
  - Dokument je dio europskog istraživanja u okviru kojeg će biti napisani slični dokumenti za svih 28 zemalja članica Europske unije. Cilj toga je postizanje cjelovitijeg razumijevanja prijetnji kriminala i terorizma te promicanje novih i inovativnih načina za borbu protiv njih.
  - Iako su skupine organiziranog kriminala prisutne i aktivne u obje zemlje, jedva da je prisutno ikakvo terorističko djelovanje, što znači da izravna veza između kriminala i terorizma ne postoji.
  - Ostaje važno je da obje zemlje budu spremne na mogućnost da terorističke organizacije upotrijebe postojeće protuzakonite kriminalne mreže za krijumčarenje oružja i ljudi u zapadnu i središnju Europu.
  - Naše preporuke uključuju mjere koje se tiču financiranja terorizma, dijeljenja informacija, krijumčarenja i suradnje između agencija za sigurnost, kao i između vladinih i nevladinih aktera.
-

1 Uvod

Hrvatska i Slovenija doživjele su niz dubokih promjena proteklih desetljeća. Ove dvije zemlje ne samo da su doživjele prelazak iz socijalizma u kapitalizam, iz autoritarne vladavine u demokraciju, već su postale i neovisne zemlje i ušle u Europsku uniju. Iako se te promjene u globalu smatraju uspješnim, moguće je da su brzina i stupanj promjena također stvorili prilike za djelovanje „loših aktera“.

Cilj ovog radnog dokumenta je dati pregled kriminala i terorizma, kao i potencijalnih poveznica između njih, u Hrvatskoj i Sloveniji. Cilj nam je istaći potencijalne rizike i dati preporuke za ublažavanje tih rizika. Dokument je dio europskog istraživanja u okviru kojeg će biti napisani slični dokumenti za svih 28 zemalja članica Europske unije. Cilj toga je postizanje cjelovitijeg razumijevanja prijetnji kriminala i terorizma te promicanje novih i inovativnih načina za borbu protiv njih.

Empirijska osnova dokumenta je istraživanje otvorenih izvora, uključujući vladina i međuvladina izvješća, akademska istraživanja, sudsku dokumentaciju, novinarske članke, kao i razgovore s radnicima i stručnjacima iz danog područja. Istraživanje je proveo tim makedonskih, srpskih i britanskih istraživača od travnja do lipnja 2018. godine.¹

Iako su skupine organiziranog kriminala aktivne u obje zemlje, jedva da je prisutno ikakvo terorističko djelovanje, što znači da izravna veza između kriminala i terorizma ne postoji. Međutim, postoje potencijalne poveznice, jer terorističke mreže žele iskoristiti rute za krijumčarenje koje se pružaju kroz obje zemlje na putu s Balkana i Bliskog istoka u središnju i zapadnu Europu. Stoga je važno je da obje zemlje budu spremne na mogućnost da terorističke organizacije upotrijebe postojeće protuzakonite kriminalne mreže, posebice u svrhu krijumčarenja oružja i ljudi.

Naše preporuke uključuju mjere koje se tiču praćenja, financiranja terorizma, krijumčarenja, dijeljenja informacija i suradnje između agencija za sigurnost, kao i između vladinih i nevladinih aktera.

Dokument započinje s prikazom organiziranog kriminala i terorizma u Hrvatskoj i Sloveniji, nakon čega slijedi ispitivanje potencijalnih poveznica između terorizma i kriminala. U zaključku je dan niz preporuka za kreatore politike i stručnjake.

---

¹ Autori ovog izvješća su Peter R. Neumann i Rajan Basra. Želimo zahvaliti Ognjanu Denkovskom i Millie Radović za istraživačku podršku. Također zahvaljujemo svim osobama s kojim je obavljen razgovor, bilo da su navedene imenom ili su anonimne.

1. okvir: Što je povezanost kriminala i terorizma?

Pojam povezanosti kriminala i terorizma javila se u ranim 90-im dvadesetog stoljeća, nakon raspada Sovjetskog Saveza i uspona globalizacije. Usred geopolitičkih promjena i pojave informacijskog doba, analitičari su primijetili da terorističke i pobunjeničke skupine sve više prilagođavaju svoj način djelovanja radi unaprjeđivanja svojih ciljeva.

Otada su naučnici identificirali *tri vrste povezanosti kriminala i terorizma: institucionalnu, organizacijsku i društvenu.*

Institucionalna povezanost

Jedan od pionira bila je Tamara Makarenko.² U okviru svog „kriminalno-terorističkog kontinuuma“ identificirala je tri vrste veza između kriminalnih i terorističkih skupina:

- Na jednom kraju kriminalne i terorističke skupine stupaju u *suradnju*, bilo u obliku ograničenih saveza koji se zasnivaju na transakcijama, bilo u obliku sofisticiranijih koalicija.
- Bliže središnjem dijelu dolazi do *konvergencije* koja nastaje kada skupine adaptiraju vještine koje pripadaju drugim skupinama, što dovodi do „hibridnih kriminalno-terorističkih skupina“.
- Na drugom kraju dolazi do *transformacije* kada se jedna skupina u potpunosti pretvara u drugu kroz mijenjanje motivacije.

Neki od najistaknutijih primjera su Talibani, koji su se povremeno oslanjali na proizvodnju heroina u Afganistanu, zatim Kolumbijske revolucionarne oružane snage (FARC) koje su bile umiješane u industriju narkotika u svojoj zemlji te Irska republikanska armija (IRA) koja je krijumčarila benzin i krivotvorenu robu.

Organizacijska povezanost

Letizia Paoli, koja je pisala u isto vrijeme kao i Makarenko, fokusirala se na strukturalne i organizacijske sličnosti između omladinskih bandi i terorističkih skupina, koje je kategorizirala kao „klanovske“ organizacije:³

- Sudjelovale su u ilegalnim aktivnostima, uključujući nasilje;
- Zahtijevale su „potpunu predanost“ svojih članova;
- Nudile su *emocionalne koristi*, kao što je status, „bratstvo“, identitet i osjećaj pripadanja.

nastavak...

2 Tamara Makarenko, "The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism", *Global Crime*, svezak 6, br 1, 2004, str.129-145.

3 Letizia Paoli, "The Paradoxes of Organized Crime", *Crime, Law, and Social Change*, svezak 37, br. 1, 2002, str.51-97.

Prema mišljenju Paoli, uspostavljanje strogih razlika između aktera na temelju njihovih navedenih ciljeva (kriminalni u odnosu na političke) može dovesti do pogrešnih zaključaka, jer razlike mogu biti mutne, a „ciljevi se mogu promijeniti“.

Za primjer navodi bijele rasističke bande u Sjedinjenim Američkim Državama, koje su regrutirale članove na temelju ideoloških načela i tvrdile da posjeduju politički program, ali su bile duboko umiješane u „obični“ kriminal.

Društvena povezanost

U nedavnom ispitivanju regrutiranja džihadista u Europi, Rajan Basra i Peter R. Neumann su umjesto konvergencije kriminalaca i terorista kao skupina i organizacija naglasili važnost konvergencije njihovih društvenih mreža, sredina i miljea.⁴ Umjesto formalne suradnje ili čak transformacije, otkrili su da kriminalne i terorističke skupine vrše regrutaciju iz sociološki sličnih skupina stanovništva, čime nastaje (često neplanirana) sinergija i preklapanje.

Ova „nova“ povezanost kriminala i terorizma ima četiri aspekta:

- Utječe na proces *radikalizacije*, jer umiješanost u terorizam može ponuditi iskupljenje i legitimirati kriminal.
- Naglašava *ulogu zatvora* kao sredina za radikalizaciju i umrežavanje između kriminalaca i ekstremista.
- Naglašava *razvoj vještina i stjecanje iskustava* koja bi mogla biti korisna za teroriste, posebice pristup oružju, krivotvorenim ispravama i bliskost s nasiljem.
- Olakšava *financiranje* terorizma, posebice kroz sitni kriminal.

Unatoč razlikama u pristupu i perspektivi, *ove tri vrste povezanosti, institucionalna, organizacijska i društvena*, nisu međusobno isključive. Kada se uzmu zajedno, daju analitički okvir projekta Crime Terror Nexus

⁴ Rajan Basra i Peter R. Neumann, "Criminal Pasts, Terrorist Futures: European Jihadists and the New Crime-Terror Nexus", *Perspectives on Terrorism*, svezak 10, br. 6, 2016, str.25-40.

2 Organizirani kriminal

Brze promjene koje su zadesile Hrvatsku i Sloveniju proteklih desetljeća, zajedno sa strateškim položajem obje zemlje između Balkana i središnje i zapadne Europe, stvorile su prilike da se skupine organiziranog kriminala udomaće i napreduju.⁵ Ovaj odjeljak daje pregled scene organiziranog kriminala u obje zemlje, pri čemu pokriva umiješane skupine, njihovo djelovanje i lokacije na kojima djeluju.

Skupine

Korijeni organiziranog kriminala u Hrvatskoj i Sloveniji sežu do početka 1990-ih, nakon raspada Jugoslavije. Iako su postojali dugotrajni primjeri ovog fenomena u obje zemlje, prelazak na demokraciju omogućio je kriminalnim skupinama da se pojave i iskoriste nova tržišta. To je često potpomagala korupcija, čiju je olakšavajuću ulogu u hrvatskom organiziranom kriminalu istakla i Europska komisija i Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC).⁶

U Hrvatskoj su se prvobitno javile dvije struje organiziranog kriminala: jedna koja je mahom djelovala kroz veze podzemlja, prkoseći državi, i druga koja je djelovala u suradnji sa, ili barem uz prešutno prihvaćanje, vlasti.⁷ S druge strane, u susjednoj Sloveniji organizirani kriminal nikad nije postao toliko dominantan,⁸ mada su ipak prisutni gospodarski kriminalci, često iz gornjih slojeva slovenskog društva,⁹ te manje mreže koje se baziraju na rodbinskim ili prijateljskim vezama.¹⁰

-
- 5 U Hrvatskoj organizirani kriminal definira se kao „sustavno planirana, pripremana i podjelom uloga počinjena kaznena djela koja čine sudionici udruženi u zločinačku organizaciju trajnim djelovanjem, uz upotrebu zastrašivanja, nasilja ili korupcije, bez obzira na državne granice, sa svrhom stjecanja financijske dobiti ili društvene moći“, prema definiciji Marijana Kosa. „Pojavni oblici međunarodnoga gospodarskoga kriminaliteta kao čimbenik nacionalne ekonomije“, *Međunarodne studije: časopis za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju*, svezak 12, br. 3, 2013, str.158. U Sloveniji se definira kao „skupina tri ili više osoba, koja postoji tijekom određenog razdoblja i djeluje složno s ciljem počinjenja kaznenih djela radi stjecanja financijske ili materijalne koristi“, prema *Konvenciji Ujedinjenih naroda o transnacionalnom organiziranom kriminalu* iz 2000. godine.
- 6 Europska komisija, *Croatia to the EU Anti-Corruption Report*, Europska komisija, 2014; Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal, *Corruption in Croatia: Bribery as experienced by the population*, UNODC, 2011, str.3.
- 7 Vera Stojarova, “Organized Crime in the Western Balkans”, *HUMSEC Journal*, svezak 1, br. 1, 2007, str.94; Ognian Shentov, *Partners in crime: The risks of symbiosis between the security sector and organized crime in Southeast Europe*, Center for the Study of Democracy (CSD), 2004, str.70; *Croatia to the EU Anti-Corruption Report*, Europska komisija, 2014, str.3.
- 8 Za više informacija vidjeti Anja Logonder, “Who is ‘Yugo’ in ‘Yugo-mafia’? A comparative analysis of Serbian and Slovene offenders”, in P.C. van Duyne (ed.), *European crime-markets at cross-roads: extended and extending criminal Europe* (Prag: Wolf Legal Publishers, 2007), str.63-97.
- 9 Bostjan Slak, Maja Modic, Katja Eman i Branko Azman, “The sex market, bars and nightclubs. Criminal infiltration in Slovenia” in Ernesto U. Savona, Michele Riccardi i Giulia Berlusconi (eds.), *Organised Crime in European Businesses* (London: Routledge, 2016), str.51-64; Savona Ernesto U. i Berlusconi Giulia (eds.), *Organized Crime Infiltration of Legitimate Businesses in Europe: A Pilot Project in Five European Countries*, Project ARIEL, Università degli Studi di Trento, 2015, str.50-56.
- 10 Bostjan Slak et al, “The sex market, bars and nightclubs. Criminal infiltration in Slovenia”, str.51-64.

Ograničeni domet slovenskog organiziranog kriminala često se smatra rezultatom male veličine ove zemlje,¹¹ mada lokacije slične po veličini, kao što je Korzika i Sicilija, svjedoče značajnom djelovanju skupina organiziranog kriminala.

Ne zna se konačan broj aktivnih skupina organiziranog kriminala u ovim zemljama. U Hrvatskoj, medijska izvješća procjenjuju da u zemlji djeluje oko 50 skupina, iako u zvaničnim izvješćima nema potvrde ovog broja.¹² U Sloveniji stvari stoje slične, pa se procjenjuje da postoji između 40 i 70 aktivnih skupina, koje imaju između 3 i 30 članova.¹³ Međutim, podaci o sadašnjem broju i strukturi skupina u obje zemlje su općenito malobrojni.

Skupine mogu biti sačinjene od raznih etničkih i nacionalnih grupa. Postoje etnički i nacionalno homogene skupine, koje sačinjavaju domaći slovenski i hrvatski državljani, uz srpske, hrvatske i albanske skupine.¹⁴ Prisutne su i etnički raznolike kriminalne skupine, s članovima iz cijele regije.¹⁵

Ovo se odražava u području njihovog djelovanja, koje je nacionalne i transnacionalne prirode. Središnju ulogu igra suradnja sa skupinama iz susjednih zemalja kao što su Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Austrija, Mađarska i Italija.

Umjesto fiksne hijerarhije, kriminalno djelovanje često se fokusira na mreže koje surađuju na konkretnim projektima i operacijama.¹⁶ Ovo se može primijetiti u Sloveniji, u kojoj različite faze kriminalnog djelovanja, kao što su logistički zadaci, predstavljaju odgovornost određenih „ćelija“ koje obično nisu upoznate s cijelom kriminalnom shemom.¹⁷ Hrvatske skupine obično su umiješane u mnoštvo kriminalnih djelatnosti, dok su slovenske skupine karakteristične po specijalizaciji za određene vrste kriminala.¹⁸

Djelatnosti i lokacije

Skupine su umiješane u različite oblike kriminala, od kojih su mnogi prolazne prirode.¹⁹ Djelatnosti uključuju krijumčarenje droga, ljudi i oružja, kao i krađu vozila i pranje novca.²⁰

Hrvatska predstavlja ključnu točku strateške „balkanske rute“ za krijumčarenje i nalazi se na raskrižju između zapadne, središnje i jugoistočne Europe. U geografskom pogledu, krijumčari je mogu lako iskoristiti zahvaljujući obali u dužini od 1778 km i preko 1200 otoka.

---

11 Ibid.

12 „Strane mafije u Hrvatskoj: imaju i tajne zatvore“, *Express*, 17. lipnja 2017.

13 Laura Kokot, „Organizirani kriminal in njegova razširjenost v Sloveniji: diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija Varnost in policijsko delo“, Doktorska disertacija, Univerza v Mariboru, 2012, str.29.; „V Sloveniji ni kriminalnih združb mafijskega tipa“, *Dnevnik*, 26. svibnja 2007.

14 Transcrime, *The contribution of data exchange systems to the fight against organized crime in the SEE countries*, Università degli Studi di Trento, 2004, str.309.

15 Ibid, str.132; Laura Kokot, „Organizirani kriminal in njegova razširjenost v Sloveniji: diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija Varnost in policijsko delo“, str.29.

16 Davor Derecinovic, „Kratak pregled pravnog okvira za suzbijanje organiziranog kriminala u prostoru sigurnosti, slobode i pravde Europske unije“, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, svezak 5, br. 1, 2014, str.40-53.

17 Ibid.

18 Transcrime, 2004, str.308.

19 Vera Stojarova, „Organized Crime in the Western Balkans“, *HUMSEC Journal*, svezak 1, br. 1, 2007, str.91-114.

20 Davor Derecinovic, 2014, str.40-53.

Poteškoće u nadziranju ove granice dugo su poznate: inspekcija hrvatske carinske agencije iz 2001. godine navela je 400 nezvaničnih točaka ulaska u zemlju koje koriste krijumčari, pored 200 službenih graničnih prijelaza.²¹ (50 službenih graničnih prijelaza nije uopće imalo carinike). Stanje se nije poboljšalo u posljednjih nekoliko godina, jer je granica s Bosnom i dalje problematična, unatoč ulasku Hrvatske u Europsku uniju.

Droge

Mreže za krijumčarenje droga koriste Hrvatsku, te u manjoj mjeri Sloveniju, kao tranzitnu točku za pošiljke iz Azije i Bliskog istoka na putu prema unosnom zapadnoeuropskom tržištu. Ovo uključuje heroin iz Afganistana, kokain iz Latinske Amerike i kanabis uzgojen u susjednoj Albaniji i Bosni i Hercegovini.²²

Balkanska ruta prvenstveno se koristi za *krijumčarenje heroina*. Čini se da je ovo ograničeno na kopnene rute, jer talijanske vlasti nisu izvijestile o pomorskoj zapljeni proizvoda na Jadranskom moru. Zapljena heroina koji potječe iz jugoistočne Europe i putuje preko balkanske rute predstavlja 97 % svih kopnenih zapljena u zapadnoj i središnjoj Europi. S obzirom na procjene da godišnja vrijednost krijumčarenja heroina preko balkanske rute iznosi 28 milijardi američkih dolara, profit može biti pozamašan.²³ Albanske skupine imaju vodeću ulogu u krijumčarenju u obje zemlje.²⁴

U ovoj regiji prisutno je i *krijumčarenje kokaina*, a nedavna uhićenja svjedoče o međunarodnoj prirodi krijumčarenja heroina i multinacionalnog odgovora na to. Operacija NANA, koja je kulminirala u ožujku 2018. godine, dovela je do uhićenja devet osoba u Hrvatskoj, Njemačkoj, Nizozemskoj i Sloveniji koje su bile dio lanca krijumčarenja kokaina i kanabisa. Mreža je uvozila 100 kg kokaina i 150 kg kanabisa u Rijeku u Hrvatskoj, na kontejnerskom brodu iz Paname. Operacijom NANA rukovodile su hrvatske policijske snage, a zajednički su je proveli Kolumboja, Njemačka, Italija, Nizozemska, Panama, Slovenija, Španjolska, Uprava za suzbijanje droga u SAD-u (DEA) i Europol.²⁵

Ovo je u suprotnosti s ranijim izjavama UNODC-a da ne postoje dokazi o krupnom krijumčarenju droga preko hrvatskih luka, ili bilo kojih drugih luka duž Jadranske obale, što ukazuje na činjenicu da je krijumčarenje fleksibilno i da se razvija.²⁶

Krijumčari znaju biti kreativni u svojim sredstvima te koristiti kopno, more i zrak za postizanje svojih ciljeva. Primjeri uključuju korištenje pogrebnih kola, kao i lažnih ambulantnih vozila, za skrivanje droga.²⁷

21 Ognian Shentov, *Partners in crime: The risks of symbiosis between the security sector and organized crime in Southeast Europe*, Center for the Study of Democracy (CSD), 2004, str.73.

22 Roberto Forte (ed.), *Organized Crime and the Fight against Crime in the Western Balkans: a Comparison with the Italian Models and Practices*, Sharing Alternative Practices for the Utilization of Confiscated Criminal Assets (SAPUCCA), 2013, str.16; Prezelj Iztok i Marija Gaber, *Smuggling as a Threat to National and International Security: Slovenia and the Balkan Route*, Partnership for Peace Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes (PfPC), Athena Papers Series br. 5, 2005, str.10; i izvješća o Hrvatskoj i Sloveniji za 2018. Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA), dostupni na: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2018/croatia_en and http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2018/slovenia_en.

23 *Drug Money: The Illicit proceeds of opiates trafficked on the Balkan Route*, UNODC, 2015, str.1.

24 *The Illicit Drug Trade through South-Eastern Europe*, UNODC, 2014, str.37.

25 "100kg of cocaine and 150kg of marijuana seized in major international operation dismantling Balkan cartel", *Europol*, 8. ožujka 2018.

26 *The Illicit Drug Trade through South-Eastern Europe*, UNODC, 2014, str.93.

27 Prezelj Iztok i Marija Gaber, 2005, str.54.

Uistinu, u posljednjih nekoliko godina, sve veći broj istraga otkriva dokaze da kriminalne skupine osnivaju prometne poslove u Sloveniji, registriraju vozila za prijevoz teškog tereta i angažiraju vozače za krijumčarenje velikih količina raznih droga.²⁸

Albanski *kanabis* također se krijumčari kroz Hrvatsku i Sloveniju, na putu do zapadne Europe. Pretpostavlja se da većina krijumčarenog kanabisa ide za Italiju, iako su zabilježeni pokušaji snabdijevanja kanabisa na nizozemsko tržište.²⁹ Slovenska policija nedavno je otkrila mrežu albanskih i slovenskih kriminalaca u cijeloj zemlji, sa sjedištem u Ljubljani, Kopru i Celju. Mreža je kanabis uzgajala u Albaniji, pohranjivala u Sloveniji, a zatim krijumčarila preko Austrije do Njemačke. Mnogi albanski državljani koji su bili umiješani u ovu operaciju imali su slovensko državljanstvo, a skupina je također bila umiješana u tiskare krivotvorenog novca u Bugarskoj.³⁰

Nijedna od ove dvije zemlje nije značajan proizvođač droge. Postoje dokazi o proizvodnji kanabisa i sintetičkih droga u regiji, koje se zatim koriste na domaćim tržištima ili se krijumčare u zapadnu Europu.³¹ Noviji podaci ukazuju na povećani uzgoj u zatvorenom prostoru, koji snabdijeva susjedna tržišta u Hrvatskoj, Austriji i Italiji.³² Međutim, radi se o malim količinama.

Krijumčarenje može teći i u suprotnom smjeru, tj. iz Nizozemske, Belgije, Njemačke i Italije, obično u manjim količinama i za specijalizirana tržišta poput amfetamina ili ekstazija.³³

Trgovina ljudima

Pored krijumčarenja droga, značajan problem je i *trgovina ljudima*, u svrhu seksualnog ili gospodarskog iskorištavanja. Hrvatska i Slovenija su odredišne, tranzitne te, u manjoj mjeri, izvorišne zemlje za ovaj oblik kriminala, pri čemu je romska populacija osobito ranjiva žrtva trgovine ljudima.³⁴ Dimenzije ovog problema teško je procijeniti. U nedavnom izvješću Skupine stručnjaka za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) pri Vijeću Europe donesen je zaključak da bi dimenzije trgovine ljudima u Hrvatskog mogle biti znatno veće od vladinih procjena.³⁵ Kriminalne skupine u Sloveniji nastojale su iskoristiti taksi vozila za trgovinu ljudi između lokacija, što pokazuje kako organizirani kriminal često može iskoristiti druge poslovne sektore.³⁶ Trgovina ljudima često uključuje dopunsku kriminalnu aktivnost krivotvorenja osobne dokumentacije.³⁷

28 *Slovenia Country Drug Report 2018*, EMCDDA, 2018, dostupno na: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2018/slovenia_en.

29 *The Illicit Drug Trade through South-Eastern Europe*, UNODC, 2014, str.103.

30 „Organizirani kriminal: Glavni ljubljanski osumljenec preprodajalac u najetem lokalnu v Šiški“, *Dnevnik*, 9. listopada 2016.

31 Zlate Dimovski, Kire Babanoski i Ice Ilijevski, “Republic of Macedonia as a Transit Country for the Illegal Trafficking in the ‘Balkan Route’”, *Varstvoslovje*, svezak 15, br. 2, 2013, str.203; *The Illicit Drug Trade through South-Eastern Europe*, UNODC, 2014, str.70.

32 *Slovenia Country Drug Report 2017*, EMCDDA, 2017, str.16.

33 Prezelj Iztok and Marija Gaber, 2005, str.39.

34 *Trafficking in Humans Reports*, Državno tajništvo SAD-a, 2017, str.360; Laura Kokot, 2012, str.28.

35 *Organized Crime and the Fight against Crime in the Western Balkans*, SAPUCCA, 2013, str.16.

36 Ibid.

37 *Transcrime*, 2004, str.135.

Vatreno oružje

Kao što je slučaj u mnogim zemljama nakon oružanog sukoba, *krijumčarenje vatrenog oružja* predstavlja problem u Hrvatskoj, pri čemu postoji velika količina vojnog vatrenog oružja preostalog iz hrvatskog Domovinskog rata (1991-1995). Procjenjuje se da se blizu milijun komada oružja nalazi u rukama hrvatskih civila, od čega je 350.000 legalnog i registriranog oružja,³⁸ mada je ove procjene teško potvrditi. Unatoč postojanju velike količine ilegalnog vatrenog oružja, čini se da je tržište za njega relativno malo.³⁹ U posljednjih nekoliko godina slovenski krijumčari oružjem započeli su djelovanje s pošiljkama na nevidljivom dijelu interneta (tzv. „dark web“).⁴⁰

Zaključak istraživanja provedenog od strane projekta SAFTE o hrvatskom tržištu ilegalnog vatrenog oružja je da ova trgovina nije „visokounosan posao“ i da se aktivnosti obično zasnivaju na „ad hoc“ osnovi.⁴¹ Krijumčarenje oružjem koje se odvija prvenstveno se orijentira prema kriminalnim skupinama u Nizozemskoj, Švedskoj, Njemačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. Ovi slučajevi često mogu uključivati razmjenu droga, kao što je zabilježeno u dva povijesna slučaja krijumčarenja iz Hrvatske 2003. i 2010. godine.⁴² Nema potvrđenih izvješća koja bi povezivala hrvatsko vatreno oružje se nedavnim terorističkim napadima u Europi, iako su u prošlosti postojale poveznice s IRA-om i ETA-om u kasnim 1990-im.⁴³

Koncentracija skupina organiziranog kriminala u Sloveniji zabilježena je u najvećim gradovima, Mariboru i Ljubljani, kao i u luci Kopar, te manjim gradovima, Kranju i Novom Mestu.⁴⁴ Albanske, srpske, hrvatske i crnogorske skupine rasprostranjene su u Ljubljani i drugim velikim gradovima. Slovenske skupine raspršene su po cijeloj zemlji.⁴⁵

Ukratko, ove dvije zemlje doživjele su niz organiziranih kriminalnih aktivnosti, mada su poveznice između ovih aktivnosti i terorizma ograničene, što ćemo pokazati u narednom odjeljku.

---

38 Suzette R. Grillot "Guns in the Balkans: controlling small arms and light weapons in seven Western Balkan countries." *Southeast European and Black Sea Studies*, svezak 10, br. 2, str.154.

39 Filip Dragović, Paul James, Krešimir Mamić i Robert Mikac, *Availability of illegal weapons: connecting the dots – Case study of the Republic of Croatia*, in Nils Duquet (ed.), *Triggering Terror: Illicit Gun Markets and Firearms Acquisitions of Terrorist Networks in Europe*, Project SAFTE, Flemish Peace Institute, 2018, str.112.

40 "Darknet Arms Vendor Arrested in Slovenia with support of Europol", Europol, 20. prosinca 2016.

41 Filip Dragović, Paul James, Krešimir Mamić and Robert Mikac, 2018, str. 115.

42 Ibid, str.109.

43 Ibid, str.114. Međutim, hrvatska automatska puška pronađena je 2016. godine u skladištu oružja koje je prikupio francuski džihadist Reda Kriket.

44 „V Sloveniji ni kriminalnih združb mafijskega tipa“, *Dnevnik*, 26. svibnja 2007.

45 Laura Kokot, 2012, str.29.

3 Terorizam

Posljednjih godina Europa svjedoči valu terorističkih napada, koji se kreću od koordiniranih bombaških napada do napada vozilima i napada noževima, koji su odnijeli tisuće života i nanijeli mnoge ozljede.⁴⁶ Za razliku od iskustava s organiziranim kriminalom, ni Hrvatska ni Slovenija nisu bile naročito izložene terorizmu.

Džihadizam

Jedini teroristički napad inspiriran džihadizmom u obje države dogodio se 20. listopada 1995. Egipatska Islamska skupina (*Al-Gama'a Al-Islamiyya*) detonirala je automobilsku bombu u policijskoj upravi u Rijeci, u Hrvatskoj. Napad je bio odgovor na uhićenje vođe Islamske skupine, Tallata Fouada Qasima, koji je uhićen u Hrvatskoj prilikom prolaza do zone sukoba u Bosni. U eksploziji je 29 osoba zadobilo ozljede (nijedna nije bila fatalna), a napadač je izvršio samoubojstvo.⁴⁷

U ove dvije zemlje zabilježeni su samo izolirani slučajevi radikalizacije. Najpoznatiji je slučaj Irene Hodak iz Bjelovara, u Hrvatskoj, koja je prešla na islam i udala se za ideologa i propagandistu Al-Kaide, Anwara Al-Awlakija.⁴⁸ Pored ovog slučaja, većina slučajeva radikaliziranih osoba ili manjih ćelija obično je na neki način povezana sa susjednim zemljama na Balkanu, kao što je Bosna i Hercegovina, u kojim postoje mreže džihadista

Hrvatska i Slovenija praktično nemaju džihadske scene. Dok su se tisuće europskih „stranih boraca“ pridružile džihadskim skupinama u Siriji i Iraku, ove dvije zemlje minimalno su pogođene time. Najmanje tri slovenska državljana otputovala su u na teritoriju Islamske države,⁴⁹ dok je hrvatska Sigurnosno-obavještajna agencija (SOA) izjavila da je najmanje sedam hrvatskih državljana otputovalo na teritoriju Islamske države.⁵⁰ Šest Hrvata imalo je dvojno državljanstvo i nikad nisu trajno boravili u zemlji, a sedmi je imao samo hrvatsko državljanstvo, iako izgleda da je radikaliziran u Londonu.⁵¹

---

46 Terorizam definiramo kao simboličan čin politički motiviranog nasilja. See Peter R. Neumann and M.L.R. Smith, *The Strategy of Terrorism* (London: Routledge, 2008), str.8.

47 Nikola Bradic, Drazen Cuculic i Ervin Jancic, "Terrorism in Croatia", *Prehospital and Disaster Medicine*, svezak 18, izdanje 2, str.88-91; "Islamic Group Hits Croatia", *The New York Times*, 22. listopada 1995.

48 Njena priča je opisana u radu Morten Storm (s Timom Listerom i Paulom Cruickshankom), *Agent Storm: A Spy Inside Al Qaeda* (London: Penguin, 2015).

49 Bibi van Ginkel i Eva Entenmann (eds.), *The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union: Profiles, Threats & Policies*, Međunarodni centar za borbu protiv terorizma – Hag (ICCT), 2016, str.48.

50 „Zagrepcanka iz ugledne obitelji jedina je hrvatska dzihadistica.“ *Zagreb Info*, 16. rujna 2017.

51 „Hrvatica u Džihadu Dora Bilic iz Zagreba radikalnim se islamizmom zarazila u Londonu“ *Jutarnji Vijesti*, 30. rujna 2014.; „Zagrepcanka iz ugledne obitelji jedina je hrvatska dzihadistica.“ *Zagreb Info*, 16. rujna 2017.

Slučajevi uhićenja i sudskih postupaka povezanih s terorizmom vrlo su rijetki. U 2015. godini jedna je osoba oslobođena optužbi za teroristička djela u Sloveniji; nije navedena ideološka pripadnost te osobe.⁵² Naredne godine slovenski organi izvršili su jedno uhićenje zbog aktivnosti povezanih s džihadizmom.⁵³ S druge strane, u Hrvatskoj je jedna osoba osuđena za terorizam 2014. godine, iako nije zabilježena njena ideološka pripadnost ni pripadnost skupini.⁵⁴

I pored toga, obje zemlje su upozorile na prijetnju terorizma. U izvješću hrvatske Obavještajne agencije iz 2017. godine o nacionalnoj sigurnosti terorizam se ne smatra primarnim rizikom, ali je navedeno da postoji rizik od učinka „prelijevanja“ terorizma iz drugih dijelova Europe. Slično tome, slovensko Ministarstvo vanjskih poslova upozorilo je na prijetnju terorizma kao problematično područje.⁵⁵

Desničarski i ljevičarski ekstremizam

Dok je prisutnost ljevičarskih ekstremista u Hrvatskoj i Sloveniji minimalna, pokreti desničarskih ekstremista u ovim zemljama doživjeli su preporod posljednjih godina.⁵⁶ Ovo je naročito slučaj u Hrvatskoj, u kojoj su tisuće osoba mobilizirane kao podrška desničarskim ciljevima na uličnim protestima⁵⁷, dok je u Sloveniji desničarska scena razuđenija.⁵⁸ Od 2015. godine migrantska i izbjeglička kriza produbila je nacionalizam,⁵⁹ iako se ni u jednoj zemlji još nije dogodio teroristički napad desničarskih ili ljevičarskih ekstremista.

Potencijalna povezanost

Ni u Hrvatskoj ni u Sloveniji ne postoji izravno, očito preklapanje između kriminalaca i terorista. S obzirom na minimalnu prisutnost terorističkih skupina, mreža i pojedinaca u obje zemlje, ne može se govoriti i povezanosti kriminala i terorizma.

Međutim, to ne znači da povezanost ne može nastati. Organizirani kriminal u obje zemlje prolazne je prirode, a dominantno je krijumčarenje droga, krijumčarenje oružja i trgovina ljudima. Ove utvrđene rute i mreže za krijumčarenje mogu iskoristiti teroristi koji žele ući u ili napustiti Europsku uniju ili prebaciti zalihe preko granica. Prema tome, ne smije se isključiti mogućnost suradnje između kriminalaca i terorista, bilo u okviru diskretne, taktičke operacije, bilo na dugoročnijoj strateškoj razini. Objе skupine mogle bi iskoristiti utvrđene nezakonite mreže, granične propuste, kao i slabu provedbu zakona i korupciju.⁶⁰

52 *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TESAT) 2016*, Europol, 2016, str.47.

53 *TESAT 2017*, Europol, 2017, str.50.

54 *TESAT 2015*, Europol, 2015, str.45.

55 *International Security*, Ministarstvo vanjskih poslova, dostupno na: http://www.mzz.gov.si/en/foreign_policy_and_international_law/international_security/

56 Paul Hockenos, "Croatia's Far Right Weaponizes the Past", *Foreign Policy*, 6. svibnja 2016.; Joki Sakurai, "Make Croatia great again: how fascism emerged in the EU's youngest state", *New Statesman*, 21. svibnja 2016.

57 Paul Hockenos, "Croatia's Far Right Weaponizes the Past", *Foreign Policy*, 6. svibnja 2016.

58 Situacija se razlikuje od 1990-ih, kada su brojne desničarske i nacionalističke skupine, kao što je Crni panter (Črni panter) i Slovensko domobranstvo (*Slovenska domobranska zveza*), Fronta narodne obnove i Orlovi Slovenije (*Orli Slovenije*), djelovale u ovoj zemlji.

59 Joki Sakurai, "Make Croatia great again: how fascism emerged in the EU's youngest state", *New Statesman*, 21. svibnja 2016.

60 Tamara Makarenko and Michael Mesquita, "Categorising the crime-terror nexus in the European Union", *Global Crime*, svezak 15, izdanje 3-4, 2014, str.261.

Ova mogućnost blisko je povezana sa stanjem na Balkanu, jer su aktivni džihadistički pokreti zabilježeni u nekoliko zemalja u neposrednom „susjedstvu“, naročito u Bosni i Hercegovini, Kosovu, Albaniji i Makedoniji. Zaključno s kolovozom 2017. godine, preko 900 osoba je otputovalo kao strani borci iz zapadnog Balkana u Siriju i Irak, a oko 250 ih je se vratilo.⁶¹ Prijetnja od povratnika, koji bi mogli oživjeti pokret džihadista u regiji, mogla bi se „preliti“ u Hrvatsku i Sloveniju. Gledajući s tog aspekta, prošlost bi se mogla ponoviti, jer je tijekom rata u Bosni i Hercegovini zabilježen prijelaz osoblja, sredstava i vatrenog oružja kroz regiju, uključujući Hrvatsku.⁶²

Prema tome, buduće političke promjene, koje su učestale i nerijetko velike, mogle bi dovesti do kontakta i potencijalne suradnje između postojećih kriminalnih mreža, ruta i taktika s teroristima.

---

61 Richard Barrett, *Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees*, The Soufan Center, 2017, str.12.

62 Peter Andreas, "The Clandestine Political Economy of War and Peace in Bosnia", *International Studies Quarterly*, svezak 48, izdanje 1, 2004, str.29-51.

4 Preporuke

U ovom dokumentu razmotrili smo potencijalne poveznice između kriminala i terorizma u Hrvatskoj i Sloveniji. Iako su skupine organiziranog kriminala aktivne u obje zemlje, jedva da je prisutno ikakvo terorističko djelovanje, što znači da izravna veza između kriminala i terorizma ne postoji. Međutim, postoje potencijalne poveznice, jer terorističke mreže žele iskoristiti rute za krijumčarenje koje se pružaju kroz obje zemlje na putu s Balkana i Bliskog istoka u središnju i zapadnu Europu. Stoga je važno je da obje zemlje budu spremne na mogućnost da terorističke organizacije upotrijebe postojeće protuzakonite kriminalne mreže, posebice u svrhu krijumčarenja oružja i ljudi.

Preporučujemo sljedeće mjere i/ili dobre prakse:

1. Učinkoviti nadzor

Preporučujemo da organi vlasti nastave s periodičnim pregledom svojih statistika o organiziranom kriminalu i terorizmu te da svjesno prate pojavu potencijalnih poveznica između ova dva fenomena.

2. Preispitivanje radikalizacije

S obzirom na djelomično preklapanje miljea terorista i ekstremista, potrebno je preispitati fundamentalne pretpostavke o radikalizaciji. Ponašanje džihadista s kriminalnom prošalošću često opovrgava uvjerenje da se ekstremizam povezuje s religioznim ponašanjem. U slučajevima gdje je to potrebno, preporučujemo da organi vlasti ažuriraju svoje kontrolne popise, indikatore i materijale za obuku radi odražavanja promjena obrazaca ponašanja i profila.

3. Borba protiv svih oblika financiranja terorizma

Napori u borbi protiv financiranja terorizma suviše se fokusiraju na međunarodni financijski sustav, a rezultati su skromni. Preporučujemo da organi vlasti prošire napore u borbi protiv financiranja terorizma kako bi uključili manji i sitni kriminal, kao što su dilanje droge, krađe, pljačke i krijumčarenje robe.

4. Praćenje krijumčarenja

Organi vlasti u obje zemlje trebaju pregledati i unaprijediti svoje napore u praćenju trgovine ljudima i krijumčarenju robe, uključujući lokalno proizvedeno vatreno oružje.

5. Razmjena informacija

Kako se granice između terorizma i „običnog“ kriminala sve više brišu, nadležne agencije trebaju postati učinkovitije u pogledu razmjene informacija između odjela i „disciplina“, kao i u pogledu formiranja novih „koalicija“ osoba i ustanova koje možda nisu navikle na međusobnu suradnju.

Preporučujemo da vlade nastave pregledati postojeće kanale i sustave razmjene informacija, da istražuju formiranje novih partnerstava (npr. s lokalnim vlastima, civilnim društvom i privatnim sektorom) i uvedu potrebne promjene koje će odražavati novu i višedimenzionalnu prirodu prijetnje.

Crime Terror Nexus

CRIME TERROR NEXUS

Crime Terror Nexus je projekt koji istražuje poveznice između kriminala i terorizma te pronalazi bolje načine za borbu protiv njih.

Tijekom razdoblja od 18 mjeseci dokumentiramo poveznice između kriminala i terorizma diljem Europske unije. Naši rezultati koriste se u izvješćima, događajima i radionicama.

U suradnji s dužnosnicima i lokalnim zainteresiranim stranama kreiramo nove i inovativne pristupe koji doprinose borbi protiv kriminala i sigurnijem stanju u našim zemljama.

Crime Terror Nexus je projekt tvrtke Panta Rhei Research Ltd. Financira ga PMI IMPACT, inicijativa globalne potpore tvrtke Philip Morris International koja pomaže projekte koji se bore protiv krijumčarenja.

Tvrtka Panta Rhei Research Ltd. potpuno je neovisna u provedbi projekta i snosi uredničku odgovornost za sve stavove i mišljenja izražena u ovom dokumentu.

Više informacija potražite na www.crimeterrornexus.com.

INFORMACIJE ZA KONTAKT

Za pitanja, upite i dodatne primjerke ovog izvješća kontaktirajte Katie Rothman: katie@crimeterrornexus.com

Registrirana adresa: Panta Rhei Research Ltd.,
37a Great Percy Street, London WC1X 9RD, Ujedinjeno Kraljevstvo

© Panta Rhei Research Ltd. 2018

www.crimeterrornexus.com